

MCDB 150 Nüfus Artışının Küresel Sorunları
22. Ders Dökümü
16 Nisan 2009

Profesör Robert Wyman: Bugün, uzun zamandır ilk kez güzel bir günün tadını çıkarıyoruz. Bugün, William Ryerson'ı konuşmacı misafirimiz olarak ağırlamaktan çok memnunuz ve kendisi Nüfus Medya Merkezinin başkanı; bu yerin ne olduğunu bu dersin sonunda öğreneceksiniz. O, Amherst Koleji'nden mezun oldu ve sonra bizden biri oldu. Yale'de böcek-bilimi çalışan bir lisansüstü öğrenciydi, böceklerin ekolojisini çalışan bilim dalı. Bu alanda çalışanlar insanların böcekleri bile yok etmekte olduklarını fark ettiler; Bu yüzden o, ekolojinin ve nüfusla ilgili şeylerin insana dair yönlerine ilgi duymaya başladı.

33 yıl önce kendisi üreme sağlığı üzerine çalışmaya başladı. Sanırım o zamandan 15 yıl sonra, gelişmekte olan ülkelerde toplumu rahatsız eden toplumsal konular üzerine radyo dramı ve televizyon programları yapan bir grup ile ilgilenmeye başladı. Nihayetinde Nüfus Medya Merkezini kurdu ve kendisi bu merkezin hem kurucusu hem de başkanıdır.

Bu dizi filmler, Amerika'da alışkın olduğumuz türden farklılar. Amaçları, bu toplumsal değişimi araştırmak ve gelişmekte olan ülkelerde, kültürlerin bir ya da öteki yöne doğru hızla değiştiği veya ortamın değiştiği kadar hızla değişmediği, büyük önemi olan konularla ilgilenmektir. En önemli konuları arasında kadınların doğurganlığı, nüfus, HIV, beşik kertmesi konuları ve sınıfta konuşmakta olduğumuz diğer türde meselelerin tümü yer alır.

Onun iyi olduğu şey, tabii ki de Yale'deki eğitimi sayesinde, bu programların dizaynında gerçekten iyi akademik araştırma yapmasıdır; toplumsal değişim ve de toplumsal değişimin nedenleri hakkında bilinenler nelerdir. Sadece bir şeylerden bahsedip onun hakkında belli belirsiz artistik davranmıyorlar. Yapacakları yöntemin hangisinin başarılı olacağını gerçekten çalışıyorlar. Sadece bunlar da değil, profesyonelliğin gerçekte üç aşaması daha var. İlki, ne yaptığınızı bilmeniz için akademik konuyu anlamak. Sonra, çalıştığınız ülkelerdeki en iyi insanları, gerçek iyi aktörleri, ana üreticileri ve destek anlamında ne yaptığını gerçekten bilen ve hedeflenen büyük başarıya götürecek olan grupları seçmektir.

Daha sonrası, üçüncü adım şudur; işi yaptığınızda, bu işe yaramış mıdır? Bir şey yapıp yapmadığınızı bulmak gerçekten ciddi bir araştırmadır. Birkaç çeşit toplumsal değişimi dâhil etmeyi umuyorsunuzdur, peki işe yaramış mıdır? Bu, o kadar kolay değildir, fakat Bill'in grubu bu duruma eğilmek için en dikkatli ve sıkı akademik araştırmayı yapmışlardır.

Bu programlar çok popüler bir başarı olarak ortaya çıkmıştır ve bunu duyacaksınız. Gerçekten de toplumsal değişimin gelişmesinde çok başarılı olmuşlardır. Bill'i fark yaratan insanlar kategorisine dâhil ediyorum. Bu çok geniş bir kategori değildir, bunun için onu size tanıştırmaktan çok gurur duyuyorum.

William Ryerson: Bob, çok teşekkür ederim, sizinle olmak benim için büyük bir zevktir. Bob'un söylediği gibi kariyerime Yale'de ekoloji ve evrimden mezun bir öğrenci olarak başladım, Ormancılık Fakültesi'nde dinleyici olup da Paul Ehrlich'i, yeni yayınladığı "The Population Bomb" kitabı hakkında konuşurken dinlediğimde 40

yıl öncesinin Ekim ayıydı. Bu dersi başlatan Charles Remington verdiği bir konferansa davetliydi; beraberinde Paul ve Connecticut'da bir avukat—adını hatırlayamıyorum, her neydiyse ile beraber Paul'un konferansının hemen ardından Zero Population Growth'u kurdu.

Remington'ların evinde o gece Paul ile beraber yemek yedik, çok merak ediyordum—avukatın adı Dick Bowers'dı. Bağlantılar bir araya geldiğinde er ya da geç aklıma geleceğini biliyordum. –O gece Remington'ların evinde Ehrlich ile beraber yemek yedim, bu konuya çok fazla ilgi duydum ki ilgim tabii ki bugün de devam ediyor.

Küresel bir seviyede her yıl yeni bir Mısır kadar büyüyoruz; hemen hemen 82 milyon net büyüme ve bu büyümenin çevresel etkisi oldukça yoğun. Bu noktada, nüfus sorunlarına nasıl yaklaşmam gerektiği konusunda, nüfus artış oranlarını yavaşlatmayı nasıl gerçekleştirebileceğim; insanların dünya üzerindeki etkisini nasıl iyileştirebileceğim hakkında düşünmeye başladım. O dönemdeki geleneksel akıl, aile planlama klinikleri kurmaktı ki bu gerçekten iyi bir fikirdi. Bunların birçoğu 1970'lerde A.B.D hükümetinin güçlü mali desteği ve önderliğinde gerçekleşti. Bu son yıllarda değişti fakat yeni yönetimle beraber tekrar yaygınlık kazanıyor.

Gerçekten bariz olan şey, 1970'lerde bile, çözüm sadece tıbbi bir örnek, aile planlama klinikleri kurmak değildi. Aslında insanların onları kullanmalarını sağlama ihtiyacı vardı. Gerçekleştirilen büyük bir ilerleme vardı, özellikle 1970'lerde var olan talebi karşılamada; dünyadaki çiftlerin modern doğum kontrolü yöntemlerini kullanmasında % 10'lardan % 40'lara gelmişti. (1960'tan 1970'e) Ve o zamandan beri yetişkinlerin modern yöntemler kullanmaları % 55'lere kadar geldi. Bununla beraber, kullanmayan % 45'lik kısım, nüfus artışı sebebiyle, 1960'larda kullanmayan % 90'lık kısmı geçmiştir.

Önümüzde 1960'larda olduğu kadar büyük bir sorun var, fakat bir sorunumuz daha var ki bu doğum kontrolü kullanmamanın sebebi olarak söylenmektedir. 1960'larda ana sebep doğum kontrolü yöntemlerine erişim olmamasıydı. Şimdilerde bu sebebi gösterenler % 2'nin altında, ve bir numaralı çocuk yapma sebebi ise çocuk istemek; bunlar, doğum kontrolü yapmayanların çoğunluğunu oluşturur. Bunları, yani yaklaşık 200 milyon çifti çıkardığınızda, halen doğum kontrolü yapmayan ve hamilelik de istemeyen, en azından gelecek iki yılda istemeyen 100 milyon çift daha vardır ki bu, Demographic and Health Surveys'de sorulan standart bir sorudur.

Kullanmamalarındaki 4 ana neden şunlar; yan etkilerinde korkuyorlar çünkü tehlikeli olduğunu duymuşlar, erkekler karşı çıkıyor, dini bir karşıtlık var ve kaderciliğe inanıyorlar. Bunlar hakkında şimdi birkaç hikâye anlatalım; yan etkiler gerçekten de, kondomların AIDS virüsü taşıdığı tarzında söylentiler yayan bazı dini bağnaz kimseler tarafından yerleştirilmiş bir şey; özellikle de doğu Afrika tarafında, bu yüzden insanlar bilgi kirliliğinden ölüyorlar. Kondom kullanmaktan korkuyorlar, çünkü HIV taşıdığını duymuşlar, böylece korunmadan ilişkiye giriyorlar ve AIDS kapıp ölüyorlar. Bu, gerçekten de, yapay metotlarla korunmanın dini sebepler yüzünden iyi bir fikir olmadığını düşünen insanlar tarafından motive edilen, suçlu bir bilgi kirliliği kampanyası ki kurbanların çoğu bunu bilmiyor ve bu yüzden bunu anlamıyorum, ama denedim derler.

Erkeklerin karşı çıkması bir nevi kadın ve koca arasındaki iletişim eksikliğidir. Bu yüzden bazen, geleneksel toplumlarda kadınlar kocalarının buna karşı çıkacağını

düşünürler fakat bu konu hakkında evlilik hayatları boyunca tek kelime bile etmemişlerdir çünkü dile getirmekte utandıkları bir konudur. Kadercilik, üzerinde Etienne Van Der Walt'ın makale yazmış olduğu çok ilginç bir konudur.

Profesör Robert Wyman: Onu okudular.

William Ryerson: Demek okudunuz. Öyleyse kadercilik ve Tanrı'nın sizin için seçtiği şeylerin, hiçbir hakkınız ve ailenize dair sonuçlarına karar verme yetiniz olmadan kabul etmek zorunda olduğunuz inançları biliyorsunuzdur. O halde, dini karşıtıktan popüler basında bahsettiğimde şuna çok dikkat çekerim; aile planlamasına karşı çıkan hiçbir din yoktur. Başka türlü olduğunu da duymuş olabilirsiniz.

Aile planlamanın bazı türlerine karşı çıkan Katolik Kilisesi ve İslam gibi dinler vardır; fakat herkesin yapabileceği kadar çok çocuk yapmasını isteyen hiçbir din yoktur. Gerçekte, Katolik Kilisesi, bakabilecekleri ve sevebilecekleri sayıda çocuk yapmayı destekler. Sorun hangi yolların uygun olup olmadığıdır ve biz kesinlikle Katolik öğretilerinden şunu biliyoruz; yapay olduğu düşünülen yöntemler onaylanmıyor. Fakat aslında, kilise daha da ileri giderek ritim dediğimiz bir yöntemi öğretiyor, istenmeyen hamilelikler için ilişkiden uzak durulmasını öngörüyor.

İslam dünyasında Pakistanlı Kutbuddin Aziz gibi İslami bilimci olan liberal düşünürler de var; kendisi, Kur'an'ın kadınlara çocuklarını en azından iki yıl süreyle emzirmelerini emrederek aile planlamasını doğal olarak desteklediğini söylüyor. Kur'an aile planlamasından bahsetmiyor, fakat beslenme kıtlığı çeken toplumlarda annelerden bunu istemesi kadınların hamilelikten uzak durması anlamına gelir.

Gerçekte de Al-İmam Üniversitesi'nde bu etkiye dair resmi bulgular var. Bazı Müslüman ülkeler aile planlamasını uygulamada büyük atılımlar gerçekleştiriyorlar; önde giden bir örnek olarak İran ise şimdilerde yenilenme seviyesine inmiş durumda. Kısmen Ayetullahlar tarafından yürütülüyor ve aile yararı teşvik ediliyor. Şimdi Pakistan'da camilerde doğum kontrol hapı dağıtılıyor. Demek ki İslam dünyasında çok büyük değişimler yaşanmaktadır.

Uzun zamandır nüfus konularında çalıştığım için ilk Dünya Nüfus Konferansına gitmiştim. Bu arada Ehrlich ve Remington ile tanıştım ve Yale'de Sıfır Nüfus Büyümesi (Zero Population Growth) Derneğinin şubelerini açtım, ki şimdilerde yok, ve bu organizasyonun Ulusal Yürütme Komitesinde yer aldım. Yapacak işim olsun diye, 6 ay öncesi itibari ile başkanı olduğum Washington'daki Nüfus Enstitüsü'ne çalışmaya gittim.

1974'te Bükreş'te yapılan bu ilk dünya konferansında, A.B.D'nin her tarafından 65 öğrenci ve 20 öğretim elemanı toplayarak bunların konuyu gazetelere taşımalarını sağlamaya çalıştım. Her öğrenci belirli bir gazete için akredite oldu ve hepsi röportajcılar olarak gittiler; günlük raporları dosyaladılar ve bu tamı tamına yüzlerce makalenin oluşmasını sağladı.

Margaret Mead ve benim bir meslektaşım, şimdi Nüfus Medya Merkezinin onursal başkanı olan Davip Poindexter bu konferanstaydılar. İki birlikte Birleşmiş Milletlerin topladığı, öngörülen bir eylem planına baktılar ve içerisinde kadınların statüsüne hiçbir referans olmadığını buldular. Ve oturup kadınların statüsü hakkında bir paragraf yazdılar ve onu Birleşik Devletler temsilcisi, Nüfus İlişkileri Sekreterliği üyesi

Phil Claxton'a göturdüler. Şöyle söylediler; "Phil, eylem planı kadınların statüsü hakkında hiçbir şeyden bahsetmiyor, bu yüzden bir paragraf yazdık, lütfen bunu hükümetler arası toplantıda sunar mısınız?" ve Phil söyle yanıt verdi; "Bu aile planlaması hakkında bir toplantıdır, kadınların statüsünün bununla ne alakası var?"

1994'te, en son Birleşmiş Milletler Konferansı'nda, ki ben de katıldım, dünya şunun farkına varmıştı; kadının statüsü sadece nüfus ile ilgili değil, aynı zamanda ekonomik gelişme ile ilgili konularda da her şeyin merkezindedir. Eğer kız çocuklarını eğitirseniz gelecek nesil aileleri de eğitmiş olursunuz; halbuki, eğer bir erkeği eğitirseniz, sadece bir erkeği eğitmiş olursunuz. Dünya'da, insanlar arasındaki bu yanlıgıyı; kızların yerinin mutfak olduğu ya da kuma dolu bir evlilikte bir adama satılmalarını, erkek çocukların yerinin ise okul olduğu yanlıgısını değiştirmeye çok büyük ihtiyaç var. Aslında, bu alandaki davranış değişikliğini teşvik etmek, kadınların aile yaşamı konusunda eşleri ile birlikte eşit şartlarda bir rol oynamasını insan hakkı olarak sağlayabilmek çok kritik derecede önemlidir.

Ehrlich'in, gezegenimizin doğal alanlarına insanların verdiği zararın ekolojik etkileri ve biyoçeşitliliğe olan tehdidi hakkındaki konuşmasını dinledikten sonra nüfus alanına duyduğum ilk gerçek ilgi, insan nüfusunun değişik çağlardaki yaş yapılarının ekonomik refaha olan etkileriydi. Princeton'dan bu alanda çok çalışma yapmış olan ve şimdi ölü olan Ainsley Cole, nüfus istatistikçisi ve ekonomistti. Onun farklı yaş yapılarından ortaya çıkan bağımlılık oranları çalışmaları hakkında Ormanlık Fakültesindeyken bir makale yazmıştım.

Bu; geniş aileli toplumlarda, örneğin hızlı nüfus artışı olan, geliri düşük ülkelerde, her çalışan yetişkine oranla çalışmayan çocukların sayısıdır ve insanlar gelirlerinin çoğunu çocuklarının hayatta kalmasına yetecek ihtiyaçlara, yiyecek, barınma ve giyeceğe harcarlar. Ailenin boyutunu küçülttüklerinde, ailenin gelirinde bir değişiklik olmasa bile artan para oluyor ve bu para, üretim sektörünü uyarabilecek tercihli ürünlere harcanabilir.

Bu para eğitime, devlete, alt yapıya yatırılabilir ve bunlar ekonomik üretkenliği inşa edebilir. En önemlisi, biriktirebilir ve yatırım yapılabilir ya da sadece anapara üreten birikim hesabı olabilir. Bu anapara iş yerlerinin kredi almasına ve büyümesine, iş üretmesine izin verir. Aslında, hızlı nüfus artışı olan, fakir birçok ülkedeki, iş dünyasını geliştirmekten alı koyan ve sonuç olarak ekonomiyi durağanlaştıran şey sermaye eksikliğidir.

II. Dünya Savaşı'ndan beri, gelişmekte olan konumundan gelişmiş konumuna geçen ülkelerin tarihine baktığınızda, Güney Kore, Japonya, Hon Kong, Singapur, Tayvan, Bahamalar, Barbados gibi; bu ülkelerin her biri ilk olarak güçlü bir gönüllü aile planlama programı kurdular ve bundan sonra ekonomileri yol aldı. Doğurganlık oranı 2.3 gibi rakamlara düştüğü için geriye para kaldı ve sermaye oluşturuldu; işler büyüdü ve aralarında Çin'in lider olduğu bazı Asya kaplanları şimdilerde aynı yolla hızlı ekonomik gelişme yaşamaktadırlar. Açık bir şekilde, ekonomik ilkeler ve çeşitli diğer faktörler bunu etkiliyor fakat ekonomik refahın anahtar yönlerinden biri nüfus istatistikleridir.

Bahsettiğim gibi aynı şekilde altyapı da ekonomik üretkenlik için anahtar bir konumdur. Ürünlerinizi pazara götüreceğiniz yollarınız, hava alanlarınız, temiz suyunuz ve altyapının içerdiği daha birçok şeyiniz, eğitiminiz, gelecek nesiller için okulunuz

yoksa ekonominiz bir yerlerde bocalayacaktır. Gelişmekte olan ortalama bir ülke altyapı için 13.000 Dolar harcar; okullar, yollar, belediye binaları, su, kanalizasyon, her bireyin yaşam boyu elektrik ihtiyacı, v.s. yani her kişi başı harcama 13.000 Dolar.

Dünya nüfusunun yıllık net nüfus artışını, 82 milyonu 13.000 Dolar ile çarparsanız ne elde edersiniz? Aklınızdan çarptınız mı? Bu, yılda bir trilyon dolar yapar. Gelişmekte olan ülkelerdeki alt yapı faaliyetlerini sadece yürütmenin etiket fiyatı bir trilyon dolar. Bu harcamayı yapmanın yakınına bile gelmiyorlar, gelemiyorlar; bu miktarda paraları yok çünkü kısmen ekonomik durgunluk var.

Bu durum kırsaldan şehire göçlerde daha da kötüleşiyor; bu yüzden gelişmekte olan ülkelerdeki şehir merkezlerinde alt yapı yetersiz kalıyor. 1.5 yıl önce Kışasa'daydım, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde ve bu şehrin orada 10 milyon kişi yaşamasına rağmen 600.000 kişiyi kaldıracak kadar altyapısı var. Aslında yüz binlerce insan sokakta, açıkta uyuyor; uyuyacak başka yerleri yok. Ne zaman yağmur yağsa şehri sel basıyor ve kanalizasyonlar yetersiz kalıyor.

Belçikalıların, kendi akıllarınca, terk etmeden önce kurdukları nükleer güç tesisi bir erozyon alanının kıyısında bulunuyor. Onu durduracak paraları yok, bu yüzden tesis yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Uçakta tanıştığım, Kışasa eyaleti valisinin çevre ile ilgili danışmanı vali ile birlikte Başkanı nükleer enerji tesisini kapatması için ikna etmeye çalışıyorlar çünkü eğer yıkılırsa nehrin karşısındaki Brazzaville'yi de içeren bütün alanı binlerce yıl yerleşim yapılamaz hale getirecek. Fakat Başkan burayı kapatmayacak çünkü Rwanda'yı bombalayabilmek için bir bomba üretmeye yetecek kadar nükleer ürün elde etmek istiyor; çünkü Rwanda'nın doğu Kongo'da operasyon yapan askerleri vardır ve ben orayı ziyaret ettim. Bir yıldan az bir süre önce Goma'daydım ve Goma'ya gidene kadar Kışasa'nın kötü olduğunu düşünüyordum. Goma, Kuzey Kivu Bölgesi'nde kavgaların son zamanlarda bile devam ettiği bir yer.

Şimdi bu altyapı eksikliklerine dair uç örnekleri gördüğünüzde Ainsley Cole'un yaptığı bu analizlerin kâhince olduğunu fark edersiniz.

Paul Ehrlich'in bahsettiği çevresel etkiler doğal hayatın kaybının ve biyoçeşitlilik tehdidinin ötesinde yok oldu. Aslında, en büyük çevresel tehditlerden birisi, hemen şimdilerde, % 80'i sulama için kullanılan yer altı su kayalıklarından su çıkarılmasıdır. Çin'de, Hindistan'da, Amerika'nın Güneybatısı'nda, Dünyadaki her kıtada, son yıllarda artan fiyatlardan fark etmiş olabileceğiniz büyüyen nüfus ve yiyecek talebi yüzünden, çiftçiler yağmurun bıraktığı orandan daha yüksek bir oranda yer altı tabakalarındaki suları çıkarmaktadırlar.

Bu, sürdürülebilir olmayan klasik bir örnektir. Günlük harcamalarınızı karşılamak için bankadan para almanız gibi bir şey. Bunu ne kadar uzun süre yapabilirsiniz. Hindistan'daki su tablası yılda 3 metre düşmektedir. Hindistanlı yaklaşık bin çiftçi birkaç hafta önce toplu intihar etti. Suya ulaşmak için artık daha derine inemediklerinden ürünlerinde düşüş yaşıyorlardı. Tahıl ve pirinç alanındaki araştırması ile Nobel Ödülü kazanan ve bizim program danışmanlığı üyelerimizden biri olan Norman Borlaug'a göre Hindistan'ın yeşil devrimi, Hindistan'a belki de 30 yıllık zaman satın almıştır.

Yeşil devrim ürünleri, sulama ve ucuz yakıt için yüksek hacimde suya bağımlıdırlar. Sadece traktörleri çalıştırmak için değil aynı zamanda böcek ilacı ve gübre üretmek,

ürünlerin büyümesini devam ettirebilmek için de gerekli. Geçen hafta içerisinde Hindistan'daki yeşil devrim ürünlerinin gelecekteki başarısızlığı hakkında New York Times'da bir makale vardı. Fakat her ülke, ya da en azından her kıta bu sorun ile karşılaşılıyor.

Çin'deki Sarı Irmak yılın üçte ikisinde okyanusa ulaşmaz çünkü hepsi sulama için kullanılmaktadır. Hindistan ve Çin'in nehirlerinin periyodik olarak akması Himalaya'ların buzullarının erimesiyle mümkün ve bu mevsimsel olarak olur; bu, böylece toprakları sular. Bununla birlikte, iklim değişikliğiyle beraber, buzulları kaybediyoruz ve olayların bu seviyede devam etmesiyle bu yüzyılda ve muhtemelen önümüzdeki 30 yılda bu buzulların yok olmaya başlamasıyla, kayak suyu bulunmasında yetersiz kalınmasıyla, Asya'da tramvatik krizler meydana gelecektir. Ve aynı sebepten ötürü Afrika'da da bunlar oluyor ve bizler Amerika'nın Güneybatı'sında devam eden aynı süreçle çiftlik alanlarını, tarlaları kaybetmekteyiz.

Yağmurun yağışındaki oranların değişmesine neden olan iklim değişikliğiyle birlikte küresel yağış oranlarının oluşumunda bir kriz var ve bazı yerlerde yağış oranları artıyor. Şimdiki durumumuzun neden sürdürülebilir olmadığını bariz bir örneği gerçekten de iklim değişikliğidir. Zaten atmosferdeki karbondioksit oranının 350 ppm üzerindeyiz. Bu, şu anlama geliyor; arabalarımızı sürmeyi ve yakıtla ısınmayı durdursak bile, hiçbir tür fosil yakıt yakmasak bile, yine de yıkıcı bir iklim değişikliği ile karşılaşacağız.

Kongre salonlarında devam eden tartışmalar şunlar; artış oranını azaltabilir miyiz veya sera gazlarını azaltabilecek kadar etkili olabilir miyiz? Bu tıpkı Titanik'te güvertede hangi sandalyede oturacağınızı tartışmak gibi. Sera gazlarını üretmeyi durdurmadıkça ve atmosferdeki karbondioksit ve metan gazını çekecek teknolojiyi bulamadıkça, bu yüzyılda iklimler bir uçuruma gidecekler. Şimdi, umutsuzluğa düşmeyin, yapabileceğimiz şeyler de var.

Bu sorunların bir çoğunu çözecek teknolojimiz var, aslında nüfus sorunu bariz de bir örnek. Bu arada, nüfus, bir iklim sorunudur. Ne kadar çocuğunuz olduğu meselesi iklimle ilgili bir karardır çünkü bir Amerikalı olarak, Amerikalılar kişi başı sera gazı salınımında liderler, kendilerinden % 10 daha az gaz salınımı yapan iki çocukları var ve yine de çevre üzerinde bunun bir etkisi vardır. Eğer üç çocuğunuz varsa, ya da birçok insan aynı fikirdeyse, eşiniz ve siz çevre üzerine potansiyel olarak yıkıcı olan bir karar vermişsiniz demektir.

Özellikle gelişmiş ülkelerde, ailenin boyutunu küçültme üzerine verilen kararlar iklim üzerine olan etkiyi azaltabilmemizdeki en ucuz kararlardan biridir. Nüfus artışının en hızlı şekilde büyüdüğü gelişmekte olan dünyada bile, Birleşmiş Milletlerin 2050'ye kadar olan zamandaki daha iyimser olan ortalama öngörüsü 2.5 milyar insanın daha dünya nüfusuna ekleneceğidir. Bu, Birleşik Devletler nüfusunun 8 katıdır. Sera gazı salınımındaki oran, Dünyaya iki tane Birleşik Devletler kadar karbondioksit eklemektir. Eğer nüfus sorununu çözmezsek, iklim krizini de çözemeyeceğiz, öyleyse yüzleşecek olduğumuz bir sürü şey var demektir.

Şimdi, Amerikalıların davranışlarını da içeren bütün bu davranış biçimlerini nasıl isimlendirmeliyiz? Elbette ki popüler medya etkilidir. Burada hiç televizyon izlemeyen biri var mı? Hayır, ben büyürken bizim televizyonumuz yoktu. Televizyonlar vardı fakat ailem onların kötü bir fikir olduğunu düşünüyordu, belki de haklıydılar,

bilemiyorum. Biz, arkadaşlarımızın evine gider ve orada televizyon izlerdik, fakat aslında radyo programlarını dinlerdik ve birçok gelişmekte olan dünya ülkesinde de insanlar akşamlarını radyo dinleyerek geçirirler çünkü gelirleri televizyon almaya yetmez.

Etiyopya'da nüfusun sadece % 4'ünün gücü televizyon almaya yetiyor, fakat çoğunluk radyo dinlemektedir. Size bahsedeceğim bu yöntem, televizyon dünyasından çıkmış olmasına rağmen programlarımızda biz öncelikle radyoyu kullanırız. Bunlar çalışmakta olduğumuz ülkelerdir.

Uzun seyirli dramalar üretiriz, bunlara kimi zaman dizi film olarak da değinilir ve bunlarda karakterler dinleyiciler için rollere bürünürler; kadının statüsünün yükseltilmesi, kızların eğitimi, aile planlaması kullanımı, küçük aile kuralları. Bu stratejiyi, iklim ve genç hamileliği konularına uyarlama fikrini düşünüyoruz. Aynı zamanda tartışma programları yapıyoruz. Dağıttığımız çıktılar da var fakat bu ülkelerdeki çok tutan şey dizi halinde dramalar; en geniş dinleyici kitlesi buralarda var ve bu yüzden en çok etki etme potansiyeline sahipler.

Bu yöntemin yaratıcısı Miguel Sabido adında bir Meksikalı yönetmen, kendisi 1998'de emekli oluncaya kadar Meksika'daki en büyük ticari ağın, Televisa'nın, başkan yardımcısıydı. 1975'de, Stanford psikologu Albert Bandura'nın toplumsal öğrenim teorisini inceledi. Albert halen rol biçimlerinin psikolojik olarak davranışları nasıl etkilediğine bakıyor ve Stanford'da ders veriyor, muhtemelen dünyanın en tanınmış psikologlarından ve profesyonel anlamda makale yazmakta olanların en sık atıf yaptığı kişidir. Sabido, Bandura ile görüşmeye gitti ve yetişkin eğitimi teşvik eden bir program yapmak için Meksika'ya döndü.

Bu ağın dinleyici araştırma bölümündeki çalışmasına bakarak bu programların dinleyici üyeler üzerine büyük bir etki bıraktığını fark etti, onları neden iyilik için kullanmasın ki? Üç alt metinli bir dizi film yarattı, bir tanesinde okuma yazması olmayan karakterler işlendi ve diğer ikisi talihtli değişimler, her bölümün sonunda arkası yarınli, dizi filmlere uygun sade eğlenceydiler. Bunlar revaçtaydılar ya da bu program öyleydi, "Ven Conmigo" ve ülkenin % 33'lük izleyici kitlesini çekti.

Melodramanın, iyiliğin kötülükle olan mücadelesi olduğunu bilirsiniz, bu yüzden kötü karakterler cahil karakterlere öğrenemeyecek kadar yaşlı veya aptal olduklarını, onun için bunu boş verip ellerinde olana tutunmalarını söylüyorlardı. Pozitif karakterler ise yetişkin eğitimi için bütün bir altyapı olduğunu, denenmesi gerektiğini, aptal olunmadığını ve bu konuda uzmanlaşılabilceğini öğütüyordu. Bu cahil karakterler teker teker derslere gitmeye, kayıt olmaya, dersleri ve diplomaları almaya karar verdiler ve böyle yaptıklarında yaşamları gelişti, bu büyük dinleyici kitlesi de buna şahitlik etti.

Sabido böylece bunu teşvik etmede gönüllü oldu ve yetişkin eğitimi için kayıt yerlerinin adreslerini verdiği bir giriş bölümü oluşturdu. Bu giriş bölümü, en popüler karakterin diplomasını aldığı bölümden hemen sonra geldi, İspanyolca bilmememe rağmen bu bölümü izlediğimde gözyaşlarına boğuldum çünkü çok duygusaldı; adamın ağlayışı, diplomayı tutuşu, torunundan aldığı bütün mektupları yıllar sonra okuyabilmesi ve sonra da bu giriş bölümü. "Belki de siz de bu adamın yaptığı gibi yapmak isterdiniz".

Sabido Halk Eğitimi Bakanlığını uyardı. “Televisa’da yaptığım şovu fark etmişsinizdir” dedi, onlar da, “evet çok beğeniyoruz, bizim halk eğitimi duyurularımızı pekiştiriyor” dediler. Sabido, “Bir sonraki bölümden sonra sizin kayıt adreslerinizi verecek olduğum bir reklam kampanyası başlatacağım ve bu büyük bir kitle oluşturabilir. Bununla başa çıkabilecek misiniz?” dedi. Onlar da, “sorun olmaz, geçen yıl sizin program başlamadan önce 99 bin kişi kaydolmuştu, biz kalabalık bir grubu idare edecek kadar hazırlıklıyız” dediler. Sonra bu bölüm yayınlandı ve ertesi gün, tek bir günde 250 bin kişi kayıt olmaya geldi ve bu bölümler 260 bölümlük programın geri kalan haftalarında yayınlanmaya devam etti. Tamamlandığında 840 bin kişi yetişkin eğitimi için kayıt olmuştu.

Sonrasında *Acompañame*, “Benimle Gel” adında bir program daha yaptı ve bu program melodrama için kusursuz bir konu olan ailedeki uyum sorunlarına bir çözüm olarak aile planlamasını teşvik etti. Kaç çocuk yapacakları üzerine ve fakirlikten nasıl kurtulacakları üzerine tartışan bir çift ve devamında bir aile planlaması yöntemini uygulamaları, sonrasında mutlu, mesut yaşamaları. Bunun, aile planlaması uygulaması üzerine benzer bir etkisi oldu ve nüfus enstitüsünden arkadaşım David Poindexter, Sabido’nun bu programı yaptığını 1976’da keşfetti.

İki şey yaptı, Televisa’nın sahibi Emilio Azcarraga’yı, Sabido’yu, gençlerin hamileliğinin önlenmesi ve aile planlamasının teşviki ile ilgili dört tane daha televizyon serisi yapması için ikna etti ve Hindistan’da Indira Gandhi ile tanışması için Sabido’yu götürdü. Ülke çapında istek dışı kısırlaştırma getirildiğinde, 1975’de Hindistan’daydım. Ve bu, Hindistan’daki aile planlama çabalarının çökmesine neden oldu, kendisi bir sonraki seçimi hak ettiği gibi kaybetti. Tam bir kargaşaydı.

O, Hindistan’ın nüfus sorunu hakkında çok endişeliydi fakat doğru stratejiyi denemedi ve sonunda yeniden seçildi ve suikastından önce, Sabido onun önünde oturup ona şunları söyledi: “Baskı kullanmana gerek yok, bunu örnek biçimde yönetebilirsin, insanlara yararını göster ve yapıp yapmamaya kendileri karar vereceklerdir”. Hindistan Televizyon Üst Kurulu’na gönderilmekle sonuçlandılar. Sabido, çok fazla dikkat çeken, Hindistan’ın ilk ev dizi filmini yapan Monohar Shyam Joshi adında bir yazarı eğitti. Dizinin konusu, Hindistan Bilgi Devrimi adlı bir kitaptan uyarlandı.

Televizyona erişimi olan herkesten % 65 ila % 90 arasında ilgi gördü. 400 bin seyirciden mektup aldı; yarısı, karakterlere kiminle evlenmeleri gerekir diye öğüt vererek seslendi, fakat çoğunluğu, programın dinleyici kitlesini nasıl etkilediğini anlatan tebriklerdi. Bu stratejiye çok fazla ilgi duydum ve kendimi ikinci Hindistan dizi filmini çalışmaya verdim; dizi, evli kadınların yaşlarıyla ilgili davranışları ve kadınların ev dışında, iş yerlerindeki kabul edilebilirliğine dair konusuyla 230 milyon izleyici çaktı ve bunun büyük etkileri oldu.

Bu stratejinin, dünyada denendiği yerlerde neden bu kadar etkili olduğunun nedenlerinden biri de uzun soluklu bir doğasının olmasıdır. Çünkü diyelim ki Sudan’dan Gloria Steinem’a bir kadının toplumsal statüsünü 60 saniyelik bir halk duyurusu ile ya da bir saatlik bir drama ile anlatarak ilgi çekemezsiniz, boşluklar yaratmadan anlamlı değişiklikler oluşturmak için gerçekten zamana ihtiyacınız vardır. İntikal eden karakterlerin süreçteki gelişimini ele alarak ve sadece seyircinin anlayacağı, tecrübe ediyor oldukları durumlara hitap ederek anlamlı bir değişim meydana getirebilirsiniz.

Ayrıca, melodramanın duygusal içeriği, insanların bu programlardan neler öğrendiğini hatırlamasına yardımcı olmada da çok önemlidir. 11 Eylül 2001 sabahı ne yaptığınızı hatırlıyor musunuz? 10 Eylül sabahı tam olarak ne yaptığınızı hatırlıyor musunuz? Psikologların bize şimdi söylediği, duygusal içeriklerin hafızayı arttırdığıdır. Öyleyse, eğer duygusallıkla, duygusal bir melodrama ile iç içeyseniz ve ondan ders çıkarıyorsanız, bunları hayatınızın geri kalanında hatırlayabilirsiniz. Fakat sıradan bir entelektüel programsa, son sınavınızdan daha uzun aklınızda kalmayabilir ve ben bundan suçluluk duyarım.

Sabido'nun teorik çerçeveye oturttuğu başka birçok teori vardı; metodolojinin oluşturulmasına yönelik psikolojik ve iletişimsel teoriler. Onlardan şimdi bahsedeceğim fakat çok ilgi çekiciler ve bu ücretsiz kitabı sitemizden indirmenizi öneririm; sitemizde bu stratejinin dünyadaki uyarlamalarının örneği olduğu gibi bu teoriler de ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Şimdilerde Nüfus Medya Merkezi için çalışan Thato Ratbese [Botswana] bugün Nairobi'ye uçuyor.

1993'te Everett Rodgers'ı Tanzanya'ya götürdüm, kendisi o zaman Güney Kaliforniya Üniversitesi Annenberg İletişim Okulu dekan yardımcısı ve Sabido tarzı radyo dizilerinin etkisini değerlendirmek üzere Minneapolis'ten Peter Vaughn'a araştırmalarında yardım eden bir asistandı. Afrika'da yapılan ikinci yayımdı ve bu içerikle yayınlandı. İletim kulelerini, noktalarını görebilirsiniz, etrafındaki gölgelik alanlar ise sinyali duyabileceğiniz yerler, fakat biz kasıtlı olarak Dodoma'daki kulenin toplumsal veya sağlık içeriği olmayan yerel müzikleri yayınladığı zamanları medyanın en çok izlendiği saatler olarak belirledik.

İki yıl boyunca toplam 208 bölümlük bir programla, gölgelikteki insanlar iki haftada bir şunları duydu; *Na Wkati*, *Let's Go With The Times* ya da *Lets Be Modern*, kontrol odasındaki insanlar ise müzikleri duydular. Programdaki karakterlerden negatif olanlardan birinin adı Mkwaju idi. Evde itaatkâr eşi, Tunu, dururken her durakta bir kız arkadaş edinen alkolik bir kamyon şoförüydü. Tanzanya toplumunda herkesin hayalimdi. Bu herif bir cinsellik atletiydi, harika zaman geçiriyordu, her kamyon durağında takıldığı kız arkadaşları vardı ve bu yüzden kadınlardan daha çok erkekler dinleyicilerin ilgisini çekmeye başladı, toplam yetişkin nüfusun % 58'i dinliyordu.

Mkwaju'nun şaşırdığı nokta geleneksel olmayan bir karakterle evli olduğunu fark etmesiyle oldu. Tanzanya radyosuna gönderilen, kocasının kendisini aldattığını belirten binlerce mektuptan bazılarını okumuş olan Tanu, eve gelen kocasına AIDS'ten bahsetti. Yollarda neler yaptığını biliyordu ve kondom kullanmasını zorunlu kıldı. Sonunda bir işe girdi ve kendi işini kurdu, Tanzanya'da kadın girişimciler için örnek bir model oldu.

Eğer bir senaryo yazarı iseniz muhtemelen Mkwaju'nun hastalandığını tahmin etmişsinizdir, kimi zaman dinleyici onu neyin hasta ettiğini bilmiyor fakat şimdi AIDS olduğunu öğrendiler ve Tunu onu dışarı atıyor fakat sonradan onu geri alıyor ve ölene kadar ayrı bir odada ona bakıyor.

Dinleyiciler bundan birkaç ders öğrendiler. Yılda 2.750 insan üzerinde, ülke çapında bir araştırma yapıldı; programın yayınlanmasından hemen önce başlayarak 4 yıl daha devam etti; 1993, 1994, 1995, 1996 ve 1997 yıllarında. 1993'ten 1995'e kadar yayın modeli buydu. 1995'ten 1997'e kadar programı Dodoma'da yayınladık, böylece

rapor edilen bilgiler, tutum ve davranışlara nazaran yayın yapılan ve yapılmayan yerlerde durumun nasıl olduğunu ölçebiliyorduk.

Ayrıca Sağlık Bakanlığından, kliniklere gelip yeni bir aile planlaması uygulamak isteyenlere nedenini sormalarını istedik. İkinci yılın sonundaki araştırmada, programı dinleyenlerin % 82'si programın, onların AIDS enfeksiyonundan kaçınma yönünde davranışlarını değiştirdiğini söyledi. Ne kadar büyük bir etkisi olduğuna hayret etmiştik.

İnsanların bahsettiği en yaygın değişiklik, cinsel partnerlerin sayısında yapılan azaltmaydı. Bu iddiaları doğrulayabilecek kadar dedektif kiralamaya yetecek bütçemiz yoktu fakat Ulusal AIDS Kontrol Programı'ndan kondom dağıtım verilerini almıştık ve kontrol alanını oluşturan, AIDS hakkında ulusal programlar düzenlenen yerlerdeki kondom dağıtımındaki artış oranı % 16 iken bu dizi filmin yayınlandığı yerlerde bu oran % 153 idi.

Ülke çapındaki bütün bu rapor edilen davranış değişikliklerine baktığımızda ve bu programı duyabileceğiniz yerlerde ulaştığımız sonuçlara göre, HIV enfeksiyonundan kaçınma yöntemindeki kişi başı maliyet 0,08 Dolardı. Aile planlamasında, ilk yayın yapılan yerlerde aile planlamasını uygulayanların sayısında % 10'luk bir artış görülürken, Dodoma vericisinin etrafındaki kontrol bölgesinde ise sıfır değişiklik gözlemledik.

Programı Dodoma'da yayınladığımızda, önümüzdeki iki yıl boyunca aile planlamasının uygulanmasında % 16'lık bir artış oldu. Ve her iki bölgede de yayın yapıldığı zamanlarda katılımcıların % 41'i, katılım sebeplerinin bu program olduğunu söylediler. Bir sonraki en etkili yayın % 11 oranındaydı, öyleyse bu dizi film ve bir sonraki en etkili girişim arasındaki oran 4'e1'dir.

Bu verileri gördükten hemen sonra Nüfus Medya Merkezi'ni başlattım ve Tanzania programını yapan Rose Haji'yi, Sabido tarafından eğitilen ilk Afrikalı ve radyoyu kullanan Tom Kazungu'yu Etiyopya'ya götürdüm. Sabido'da kendi Etiyopya'daydı. İki program yapmak için bir yazar grubunu eğittik; bir tanesi Amharic ana dilindeydi ve 257 bölüm uzunluğundaydı, diğeri en yaygın ikinci dil olan Oromiffa dilindeydi ve 140 bölümdü. Bunlar, Haziran 2002'den başlamak üzere iki buçuk yıl boyunca yayınlandı.

Amharic programı erkeklerin % 47'si, kadınların % 45'i tarafından dinlenmekteydi. Oromiffa programı da nüfusun % 25'ini çekiyordu, böylece bu programı dinleyen 40 milyon insana ulaştık. Günlük konuşmaların konusu haline geldi, binlerce mektup aldı; program yayınlanırken 15 bin kişi Addis Abada'daki ofisimize geldi. Çoğu, daha çok izlenen, Amharic dilinde yayınlanan program için gelmişti.

Mektupların birisi, kız kaçırma ile yapılan evlilik konusunu işlediğimiz için mutlu olduğunu söyleyen bir kadındandı; bunu bilmiyor olabilirsiniz fakat Etiyopya'nın kırsal kesimlerinde kadınların statüsü o kadar düşüktür ki bir adamın sokaktan bir kızı alıp götürmesi toplumsal olarak kabul edilebilirdir. Okula giden bir kızıdan bahsediyorum, onu eve götürüp tecavüz ettikten sonra adamın eşi olarak kabul ediliyor ve hayatının geri kalanında onu kaçıran adamla yaşamak zorunda bırakılıyor. Ve aileler de kızlarını geri almayacaklar çünkü artık onu 'hasarlı ürün' olarak görüyorlar ve onlar için bu, aileye utanç getirecektir. Bu yüzden kızlarını kaçıran adamla bırakıyorlar.

Şimdilerde bu durum değişmeye başlıyor ve mahkemeler kaçırılan bu kadınların kaçmasına izin vermektedir. Bu konuyla ilgili programımızda bahsettik ve bu mektup şöyle diyordu; “Wubahn karakteri ile birlikte kız kaçırma konusu ele aldığınız için size çok teşekkür ederim. Kızımız da 14 yaşında okula giderken kaçırılmıştı ve nihayetinde evlendi, aynı şeyin 12 yaşındaki kızlarımızın başına gelmesinden korktuğumuz için onları okula göndermeye korkuyoruz. Bu program başladığında ve bu konuyla ilgilendiğinde dinleyen bütün köylüler bir araya geldik ve kız kaçırma ile olan evliliklere karşı kanun koymaya karar verdik ve şimdi 12 yaşındaki kızlarımızı okula göndermek artık güvenli.”

Bu mektuplardan, bu tür nicel veriler elde ettik. Ayrıca her bölümden sonra günlük yazan dinleyici gruplarımız, yazarlara ön bilgi olsun diye periyodik tartışmalara odaklanan gruplarımız, insanların üremeye ilgili sağlık kliniklerine neden geldiklerini araştıran 14,400 sahne röportajı inceleyen ve ülke çapında yayın sonrası rakamsal değerleri belirleyen gruplarımız var. Bu 14 bin sahne röportajının yayınlandığı 48 klinikte, üreme sağlığı müşterilerinin % 63’ü bu programı veya programlardan birini dinliyordu ve yeni gelenlerin dörtte birinden fazlası hizmet almalarının asıl sebebi olarak bu programı belirtmişlerdir.

Etiyopya radyosunun % 100 halka hitap eden, AIDS ve aile planlaması ile ilgilenen birçok programı var. Etiyopya radyosundan veya diğer radyo programlarından bahseden insanların % 96’sı bizim programlarımızdan birinin adını verdiler, % 4’ü de radyodaki diğer programlardan herhangi birini, dürtülerinin kaynağı olarak belirttiler. Bu, aile planlamasının temel durumdan dinlemeyenlere, dinlemeyenlerden dinleyenlere kadar gelinceye kadarki artışını gösterir, dinleyenler arasındaki artış dinlemeyenlerin hemen hemen iki katı kadarından fazla olmuştu ve oldukça yüksek seviyede ve belirgindi. Dinlemeyenlerin bazıları, dinleyenlerin kendi aralarındaki konuşmalarından bariz bir şekilde esinleniyorlardı.

Bu, bir kişinin HIV durumunu nasıl belirleyeceğini bilmemesindeki düşüştü ve HIV testleri için yapılan gerçek raporlar şöyleydi; dinleyen erkekler dinlemeyenlerin dört katı gibi bir oranda HIV testi oluyorlardı; kadın dinleyiciler de dinlemeyenlerin üç katı oranında bunu yapıyorlardı.

Benzer çalışmayı bu ülkelerde gerçekleştirdik. Vietnam’da, Vietnam’ın Sesi radyosunda HIV/AIDS ile ilgili yayında bir programımız var. Batı Afrika’da çocuk köleliği ile ilgili bir program yaptık. Bu, aslında başlayabilmemiz için Ben ve Jerry’nin isteği ve onlardan gelen fonlar, ardından da A.B.D’den gelen destek ile ortaya çıkarılmış bir şeydi. Çocuk kaçakçılığı ve kölelik sorununu dinleyen kişiler arasında beş kat bir farkındalık gözlemledik ve bu durumu durdurmak isteyen dinleyicilerin girişimlerinde de iki kat bir artış vardı.

Mali’de sadece aile planlamasının teşviki ile ilgili bir programı yayınladık. Nijerya’da iki program yaptık. İlki, Kuzey Nijerya’da 9 yaşlarında evlenip 12’lerinde hamile kalan, alt karın bölgesi gelişmemişken engelleyici işlerde çalışan ve hamileliğini devam ettirmeye uğraşan; nihayetinde bu bölgenin parçalanmasına sebep olup, idrarını tutamaz hale gelen, gebelik çıbanı hastalığına yakalanan kadınlar için ameliyatla iyileştirme yapmaya çalışan Nüfus ve Gelişim Üzerine Rotary Hareket Grubu’nun isteği üzerine yapılmıştı.

Bu kızlar genellikle çok eşli, yaşlı insanlarla evleniyor ve sonrasında sokağa atılıyor ve dilenci gibi yaşıyorlardı, Kuzey Nijerya'nın Rotary Klüpleri bu kadınları iyileştirmek için ameliyat merkezi kurdular, çünkü 300 Dolara bu kadınlar hayata döndürülebiliyordu. Eğer iyileşmezlerse, idrarının tutamaz halde sokaklarda yaşarlar, kötü kokular ve toplumsal yönden toplumdan dışlanmış kimseler olarak kalırlar. Aslında, Nijerya'da alt karın bölgesi tedavi edilmemiş 800 bin kadın vardır.

Aile planlamasının teşviki, evliliklerin ertelenmesi, yetişkinlikte çocuk doğurma gibi konularla bunları ölçebiliyorduk; aile planlaması kliniklerine gelen kadınların üçte biri bizim programımızı geliş sebebi olarak atfediyordu ve ameliyat olmak için gelen kadınların % 54'ü programı klinikte bulunma sebepleri olarak belirtiyorlardı. şu an yayında olan ikinci program, aile planlamasını uygulayanların % 67'si tarafından, hizmet almak için uğraşmalarındaki temel dürtü olarak belirtilmiştir.

Rwanda'da, aile planlamasına gelenlerin % 57'si ve HIV testine gelenlerin % 59'u programımızı kliniklere gelmelerindeki dürtü olarak belirtmişlerdir. Programımızı ayrıca, dağ koruma alanlarının ve daha genel olarak Rwanda'nın vahşi yaşamının muhafaza edilmesini teşvik için kullanıyoruz. Sudan'daki program, kadınların cinsel organının kesilmesine dikkat çekti. Program yayında olduğu sırada bu duruma karşı çıkanların sayısı, programın sonuna doğru % 28'den % 65'e yükseldi. Nijerya'da çocuk kaçakçılığı ile ilgilendik ve Senegal'de iki farklı dilde iki program yapmaktayız.

A.B.D'nde Hollywood Derneği ile, Televizyon Sanatları ve Bilimi Akademisi ve Amerika'nın Ekran Yazarları Derneği ortaklığında çalışıyoruz. Derneğin üyeleri için iki kısa toplantı düzenledik; en sonuncusu iklim, nüfus ve güvenlik sorunları üzerineydi, Kasım'da Hollywood'da toplandık ve bundan bir öncekinde yaklaşık 1 buçuk yıl önce Emory Halk Sağlığı Okulu'nda televizyon eğlencelerinin görevi ve halkın sağlığı konularına bakmak için toplandık.

Bunlar bizim projeler geliştirdiğimiz ülkelerdir. Geçtiğimiz iki ay boyunca yeni projelerin geliştirilmesi sürecinde Papua Yeni Gine ve Uganda'daydım, fakat bu ülkelerin her birinde farklı gelişim basamağında olan projelerimiz var.

Evet, zamanımız nasıl? Niçin birkaç dakika ayırmıyor ve eğer bunu çalıştırabilirsem size, artık CNN'de olmayan ama zamanında CNN'in Çevreden Sorumlu Başkan Yardımcısı olmuş, CNN'de Çevre biriminin başında yer almış ve ayrıca Turner Yayıncılığın başında olmuş biri tarafından hazırlanmış olan bir belgeselden bir video göstermiyorum. Cecil Alvarez'in bir program yapmış olduğu Filipinlerdeki, toplumsal içeriğe sahip pembe diziler fikri üzerine bir belgesel hazırlamış olan Barbara Pile adında bir kadın.

Bunu tam ekran olarak gösterebilir miyim emin değilim; ama bir deneyelim görelim. Bu Jane Fonda tarafından ortaya atılmış Filipin programı ve tabii Barbara Pile hakkında bir belgesel. Hikâyenin ana teması, içlerinden birisi öyle sanıyorum ki, 16 yaşındayken, evden kaçmış ve bir erkek çocuk isteyen kocasını emeline ulaştırmak adına her sene bir çocuk doğurmuş olan iki kız kardeş hakkında bir dram.

[video klip 54:25-1:01:50]

Pekâlâ, bu iyi oldu. Işıklar var mı? Teşekkürler. Bu yarım saatlik bir belgesel; fakat siz pembe dizideki bölümü gördünüz ve bununla beraber size ilginiz için teşekkür ediyor, sorularınız varsa almak istiyorum. Soru ya da yorum var mı?

Profesör Robert Wyman: Şöyle olsa ne olurdu—Amerika’da haftada bir yayınlanan bir saatlik bir pembe dizi?

William Ryerson: Pekâlâ, bazıları her gün.

Profesör Robert Wyman: Bazıları her gün?

William Ryerson: Gündüz.

Profesör Robert Wyman: Bunları da görüyorsunuz, değil mi? Bu nasıl... Standart mod mu devrede (duyulmuyor)?

William Ryerson: Tamamen yere göre değişiyor. Latin Amerika’da, her gün, gündüz ve televizyonun en çok izlendiği saatler. Pek çok ülkede haftada iki kez. Bazıları haftada bir kez; ancak haftada bir kez sahiden yeterli değil; çünkü bir hafta boyunca son kaldığı yerden sonra ne olacak diye bekleyen izleyicinin ilgisini üzerinizde tutmak zorundasınız, bu yüzden en az haftada iki kez yapmayı seviyoruz ve hatta bazıları haftada üç kez. Evet.

Öğrenci: İki yıl gibi bir süredir böyle bir program yapıyorsanız insanları nasıl kendinize çekiyorsunuz ve diyorsunuz ki, şov yarlandı ya da çeyreğine gelindi, yeni izleyici kitlesine nasıl ilham vermeye devam ediyorsunuz?

William Ryerson: Pekâlâ--

Profesör Robert Wyman: Soruyu tekrar edin.

William Ryerson: Tamam teşekkürler. Soru; yarısına gelmiş iki yıllık bir pembe dizide programın içine çekilmiş insanlarla nasıl uğraştığımızdı. Yanıt; birbirinden farklı yüzlerce bölüme sahip olmanın güzelliklerinden birisi, geçmişte karakterlerin yaptıklarıyla ilgili pek çok tartışma yaratılabilir, bu yüzden iki ya da belki de üç yıldır yapılan yayına kısmen katılsalar dahi insanlar onun hakkında pek çok şey öğrenebilirler, tabi aynı zamanda toplumun diğer bireylerinden de öğrenmeleri mümkün.

Özellikle Kuzey Nijerya gibi çok yüksek dinleyici kitlesine sahip olduğumuz ülkelerde en son yaptığımız ölçümlere göre yetişkin nüfusun % 82’si her hafta dinlemektedir. Orada bu durum kültürel bir olay haline gelmiştir, bundan dolayı insanlar karakterlerin kendi geçmişleri hakkında konuştuklarını dinlemenin yanı sıra komşularından da program hakkında bilgi almak, hem bu sayede olan bitenden haberdar olmak için katılıyorlar.

Bana sıkça sorulan sorulardan biri de ve belki de biri bana bu soruyu sorana kadar da beklemeliyim, desteklediğimiz şeyin ne olacağına nasıl karar veririz. Yani bir Amerikan organizasyonu olarak bir ülkeye gidip orada yaşayanlara nasıl yaşamaları gerektiğini anlatma hakkını bize veren şey ne? Doğruyu söylemek gerekirse strateji olarak edindiğimiz durumlardan biri de her ülkenin politikasına bakmaktır; birçok ülke

Kahire Nüfus ve Gelişim Eylem Programının ve Pekin Kadın Hakları Eylem Platformu'nun anlaşmalı üyesidir.

Eğer ki bu ülkeler bu belgelerin altına imzalarını atmışlarsa o halde bunların ulusal politikalarının bir bölümü de üreme sağlığı ve kadının statüsü ve hakları ile ilgili olan gerçekten küresel anlaşmalar olan bu belgelere dahil edilmiştir. Bu yüzden biz de bunu program tarafından desteklenecek olan değerler için bir temel oluşturması adına başlama noktası olarak kullanmaktayız. Daha sonra da ülkenin politikaları buna bazı detaylar ekleyebilir ki böylece biz bir ülkeye gittiğimizde, onlara dışarıdan bir şey empoze etmeye çalışmadığımızı aksine onlara kendi politikalarını desteklemek için burada olduğumuzu açıklarız. Evet.

Öğrenci: Ee, aslında şunu soracaktım, diğer kurum ve hükümetler size çok muhalefet eder mi?

William Ryerson: Neredeyse hiç.

Profesör Robert Wyman: Tekrar et.

William Ryerson: Soru şu ki bize hükümetlerden, muhalefet var mı? Bu stratejiyle ilgili durumlardan biri de şudur; biz devletin politikasını desteklemeye çalıştığımız için onlar da bu konuda oldukça hevesliler. İkinci olarak ise karakterlerin oldukça aşamalı olan evrimlerinden dolayı halktan da çok az muhalefet görmekteyiz ve ayrıca ödevimizi tam olarak yaptığımız, tam olarak başlamadan önce kültürü gerçekten anladığımız ve o kültürden yazarlara sahip olduğumuz için bütün programlarımız ülkenin kendi vatandaşları tarafından yazılmakta, üretilmekte ve yönetilmektedir. Tabularının ne olduğunu biliyoruz ve onlardan uzak duruyoruz, yani biz insanlara şok terapisi vermek için orada değiliz, oldukları yerden başlamak ve kadın hakları ve üreme sağlığı ile ilgili daha iyi bir yöne hareket etmek için oradayız. Biz bunu güçlü bir tepki ya da muhalefet yaratacak şekilde yapmıyoruz. Evet.

Öğrenci: Alacakaranlık kitapları ve Yedinci Cennet insanların bazı şeylerden geri durması için yapılmıştı. Yedinci Cennet her zaman alkol almayın, sigara içmeyin gibi şeyler söylüyordu. Bunların sizin gösterdiğiniz programlarla ilgisi var mıdır?

William Ryerson: Soru şu ki, Yedinci Cennet gibi Amerikan şovlarıyla—nefsin isteklerini kırma, araba sürmeme ya da alkol almamayı desteklemek konusunda, onların stratejileriyle bizim yaptığımız programlar arasındaki ilişki nedir? Yanıt, biraz ilişki var. Yani, Amerikan Hollywood şovlarının yazarları ve yapımcıları toplumun bir üyesi konumundalar ve onlar da bir aile ve onlar da bazı sorunların farkındalar ki bu yüzden bazen de programlarının içeriği kapsamında bu sorunlara işaret etmektedirler.

Yaklaşık bir ay önce Hofstra Üniversitesinde yaptığımız bir organizasyonda *Law and Order*'ı üreten ve ayrıca *Emergency Room*'un de yapımcısı olan Neil Bear konuşmacımız olarak katıldı ve pozitif hedefleri destekleyen programlarımızdan bazılarını kullanmak için de uluslar arası çok çaba var. Birtakım sorunların etrafında düzenlenen bir programa karşılık olarak bunu bir ya da birkaç bölümde kullanma eğilimindedirler, böylece programlar da bu sorunların daha kısa bir özeti gibi olacaktır ve bazen işe yararlar bazense yaramazlar.

Doğrusu Hollywood'da HIV virüslü olduğunu öğrenen Tony isimli karakter yoluyla AİDS/HIV sorununun işlendiği *Bold and Beautiful* gibi birçok eğlence şovu örneği de bulunmaktadır. Donna Shalala'dan Sağlık ve İnsan Hizmetleri bakanıyken 800'lü bir telefon numarası aldılar ve böylece insanların arayıp bilgi sahibi olmaları için önemli olan bölümlerin peşinden gittiler. Bu 800'lü numra HIV/AIDS'in *60 Dakika Programı*'ndan daha çok arama yapılmasını sağladı ve üstelik *60 Dakika* daha fazla izleyici kitlesine sahipken. Fakat izleyici tarafından verilen büyük tepkinin nedeni *Days of Our Lives*'in duygusal etkisiydi. Bu yüzden bunlardan bazıları gerçekten çok yararlı aracı oldular fakat metodoloji bakımından oldukça farklıydılar, değil mi?

Öğrenci: Araştırmaları tamamlıyor musunuz ve gebelikten korunmanın şovdan hemen sonra aniden artmadığını, aksine şovun bitmesinden yıllar sonra bile devam ettiğine dair herhangi bir kanıt var mı?

William Ryerson: Bazı kanıtlar var. Elbette ki araştırmacı bir soru soruyorsun. 10 yıllık bir çalışmanın meyvelerini aldığımızı söylemek zor olur fakat evet bazı kanıtlar var. Örneğin; Sabido'nun aile planlama programıyla Televisa'da içerikte olmayan ya da tartışmayla alakası olmayan aile planlaması sorunlarını işaret etmeyi bıraktılar. 1985'te Televisa'da toplumsal içerikli yayın yapmayı kestiler ve doğum oranı da çarpıcı bir şekilde düşmüştü. Bu 20. Yüzyılda gelişmekte olan herhangi bir ülkede Sabido'nun aile planlama dizilerinin yayında olduğu on yıllık süre boyunca görülen en çarpıcı azalmaydı. Onlar yayını kestiklerinde doğum oranı da sabitlenmişti fakat bir daha artmadı.

Yine de bizim görüşümüz şu ki her yıl yeni nesil geldiği ve insanların da toplumsal ve sağlık konularında daha geniş çapta bilgiye ihtiyaçları devam edeceği için bu programlar uzun vadeli bir müdahale olarak görülmelidirler. Tıpkı doğum oranının artmaması umuduyla üç yıllık bir klinik açıp ardından onu kapatmak gibi üç yıllık bir program yapıp, ardından uzaklaşım demiyoruz. Biz bunu gerçekten uzun vadeli bir müdahale olarak görüyoruz fakat elimizdeki bulgular belki de kesin değil, yine de görünen o ki bu programlar standartlarda kalıcı değişikliklere sebep olacak. Evet?

Öğrenci: geleneksel olan TV dizileriyle rekabet ettiğiniz için kendinizi hiç daha dezavantajlı bir konumunda hissettiniz mi?

William Ryerson: Tabi ki de daha olgun medya pazarının bulunduğu Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerde daha çok kendi programlarımızı üretmek ve rekabet etmek yerine var olan programların yapımcılarıyla beraber çalışma stratejisini uyguluyoruz. Brezilya'da, örneğin, Brezilya'daki izleyici kitlesinin % 65'ini kontrol eden TV Globo'nun toplumsal ticaret bölümüyle işbirliği içinde çalışıyoruz. Bu strateji—aslında ilk başta bir şebeke sahibi olan Roberto Murino ile David Poindexter ve benim yaptığımız bir görüşme yoluyla kurulan bir ortaklıktan dolayı ortaya çıkmıştır ve bu da ürün yerleştirme bölümü yoluyla yapılıyordu.

Fakat sonunda teleroman yoluyla toplumsal sebepleri desteklemek için tam bir bölüm kurdular ve bundan dolayı biz de bunu yapmalarına yardım ettik ve etkilerini ölçtük. Örneğin; Brezilya'daki *Planned Parenthood* juruluşunun kliniklerindeki kadınların % 36'sı *Paginas Da Vida*, Hayatın Sayfaları adındaki diziyi değerlendirmemizden dolayı orada bulunmaktadır. Hollywood'da yaptığımız şeyle benzer bir durum. Bir You Tube dizisi de yapabiliriz; fakat muhtemelen kendimizi CBS'de yayınlatabardık bu

yüzden de bunun yerine var olan programların yazarlarıyla çalışmaya odaklanıyoruz. Evet?

Öğrenci: izleyicilerinizin toplumsal sorunlarının dağılımını merak ediyorum. Yani, eğer ki onlar karakterler oluşturup ardından onları isimlendirip tavsiye veriyorsa, medya ile ilgili bu kadar da bilinçli olmayabilirler. Bunun projenizi engelleyip engellemediğini ya da yardımcı olduğunu, ya da her ikisini de yapıp yapmadığını merak ediyorum?

William Ryerson: Bu, yayına başlamadan önce anlamaya çalıştığımız bir soruydu acaba eğlence medyası tüketimleri, algıları ve tavırları neydi. Doğrusunu söylemek gerekirse bu tarz ince zevkler ve medya bilinci açısından izleyici, Etiyopya gibi bir yer ile Hindistan gibi bir yer arasında çarpıcı bir şekilde farklılık göstermiştir. Hiçbir genelleme olmadı fakat, Etiyopya'da yaşadıklarımız hakkında birçok hikaye var.

Örneğin; bahsini ettiğim o ilk programda pozitif kadın rol modelini oynamış olan aktris bir sebze dükkanına gitti ve oradaki bir kadın radyo şovundan onun sesini tanıdı ve içlerinden biri sen Furkurta'sın dedi, o da şey, aslında tam olarak değil, dedi. Onlar da hayır, hayır senin Furkurta olduğunu biliyoruz, seni Yeken Kignit'ten tanıyoruz dediler ve içlerinden biri bu kez, kız çocuğumun adını senin olduğun gibi muhteşem olması umuduyla seninkini koydum, dedi.

Açıkçası orada—insanlar fantezi ve gerçek arasındaki ayrımı görmüyorlar fakat öte yandan bunun gibi bir hikayeyi kaç Amerikan izleyicisinden duydun? Gerçekten bunu bilmesi zor, fakat açıkça, belki de dünya hakkında bilgi sahibi olmama bu tip programların daha çok etkili olmasına sebep oluyordur, yine de bunu diyebilmek ve bilebilmek zor. Bir soru daha.

Öğrenci: Bu modelleri çevresel kötüleşme gibi diğer toplumsal sorunlara uygulama hakkında ne düşünüyorsunuz? Çünkü bu—yani aile planlaması gerçekten aile ilişkilerine ve insanların birbirleriyle nasıl ilişki kurduklarına dayanmaktadır ve ne düşünüyorsunuz—sanırım nasıl—eğer ki bu programlar daha çok diğer toplumsal adalet türünden konular ya da çevresel sorunlar üzerine olsaydı bunların başarı oranlarının ne olacağına inanıyorsunuz?

William Ryerson: Soru, bu stratejiyi aile hayatı ve aile planlaması sorunlarının aksine çevre gibi diğer sorunlara uygularsak nasıl olurdu? Yanıt, muhteşem olurdu, yine de işaret ettiğin gibi geri dönüşüm üzerine bir dizi yapmak çok da heyecanlı olmayabilir ki bu yüzden de insanların yaşamları hakkında olan bir program kadar aynı oranda izleyici ya da cinsiyet çekiciliğine sahip olmaz, bundan dolayı biz de konuları birbirine karıştırıyoruz ve kırsal kesimde hayat ile ilgili program yapmayı istiyoruz.

Karayipler'in doğusunda yayın yaptığımız dokuz ülkede hem aile hayatını hem de doğu Karayipler'deki yağmur ormanlarını korumayı konu alan bir program yayınlıyoruz. Yine Rwanda'da da benzer bir durum söz konusu. Papua Yeni Gine'de de aile planlaması ve deniz kaynaklarının korunmasını konu alan bir program yapmayı planlıyoruz. Net bir şekilde görülüyor ki aile hayatı sorunları melodram için muhteşem konu oluşturmaktadır. Programın içine ne kadar doğal kaynakları koruma içeriği koyman gerektiğine çok dikkat etmelisiniz fakat gerçekten de dizide köydeki hayatı konu alabilirsiniz, örneğin Papua Yeni Gine'de açıkçası kısa vadeli bir strateji

olan balık tutma uygulamalarından biri de resifi dinamitle havaya uçurarak bütün balıkları şok etmek ve böylece de balıkları okyanustan kepçe kepçe çıkarabilmektir.

Bu, pek de sürdürülebilir bir geçim kaynağı değil, bu yüzden biz de insanlar açlıktan ölene kadar beklerlerse iki yıl sürecek olan bir dizi yoluyla bir şekilde bu uygulamanın çok daha fazla yıla mal olabileceğini ve deniz hayatını da mahvedebileceğini gösterebiliriz. Mesaj iyi alınmalı, sıkıcı bilgilerle ya da mesajlarla doldurmamamız için dikkatli olmamız gereken bir durum ve gerçekten de eğlenceli bir program olarak kalmalı yoksa izleyicimizi kaybederiz. Sanırım burada bıraksak iyi olur çünkü oturma zamanını aştık. Hepinize çok teşekkür ederim.